

Місяцелік. Добрим людям на здоров'я!

Василь Скуратівський

На вулиці тихо, хоч мак сій. Сизий димок невпоспіх точиться з димарів, неначе із дідусевих люльок. Ранній зимовий вечір огорнув оселі терновою опинанкою. То там, то там чути покрики криничних корб і журавлів та зрідка доноситься лункий скрип припізнілих перехожих, котрі поспішають битим сніговим путівцем до своїх домівок.

Так уже повелось, що в переддень різдвяних та новорічних свят кожен намагається вчасно повернутися до своєї родини, бо казали: "Хто одіб'ється від сім'ї, той цілий рік блукатиме манівцями..."

В селі нараз поночіє. Лишень вікна покліпують яскравим освітом, і жовтогарячий місяць-пастух, усміхнувшись на крайнебі, освітив безмежний овид, щоб видко було, як пасуться його отарні вівці — зорі.

Святе почуття наповнює дитячу душу невіддільною високістю. Я поспіхом вичищаю сніжок з валянок і поспішаю до хати. Скоро до нас, тішу сам себе, завітає справжня празникова казка.

В оселі затишно й урочисто. Над вікнами палахкотять рукомесні мамині рушники. На покуті поважно гостює в кубельці з пахучого сіна горщик із кутею, котрого я щойно прилаштував. Поруч з ним розсусідився дідух. Тугий сніпок, обрамлений кольоровими стрічками, нагадує мені гарячий серпень.

Ненька розповіли, що віддавна наші пращури готували на різдвяні та новорічні свята обрядову прикрасу — сніпок із житнього або пшеничного колосся. Називали його дідухом.

Назва ця, очевидно, йде від дідів. З ними — патріархами родоводу — пов'язували всю історію, оскільки "дідівський закон" вважався найвищою формою передачі традицій, їх утвердження і закріплення. У ширшому значенні це означало духовне життя народу і його культури. І ось він, дідух, зготовлений із пшеничного снопа, як повноправний господар, зайняв почесне місце на покуті. Я, було, хотів поставити поруч ще і ялинку, але мама сказали:

— І тобі не шкода, синку, нівечити лісову красуню? Нехай вона краще живою буде!

Справді-бо, позбавляти життя деревцю заради тимчасової забаганки — невдячна затія. І чим більше я дивлюся на дідуха, тим симпатичнішим він здається мені: золотаві колосочки, обрамлені стрічками, мовби усміхаються до мене; так і праглося доторкнутися до них долонею...

— Може, зодягнеш празникового костюмчика? — звертаються до мене мама. — Незабаром прийдуть віншувальники, а ти й досі не прибрався як слід.

Дивлюся на тата й неньку. Вони вже одягнені у святкове вбрання, і їхні очі яскравіють приємним неспокоєм. Отже, чекають гостей.

У цей час біля вуличного вікна кілька дужих хлопчачих басів заспівали:

Ой чи є, чи нема

Пан господар вдома?

Решта відповіли:

Щедрий вечір, добрий вечір,

Пан господар вдома?

Заспівувачі продовжили:

Ой нема, ой нема —

Він поїхав до млина,

Пшениченьки спетлювати,

Меду-пива купувати,

Меду-пива купувати,

Щедрівників частувати.

Тато, поспіхом накинувши наопаш козушину, вийшли на вулицю. Крізь прочинені двері донеслися погуки дзвіночків.

— А ось і пан господар! — басуватим голосом сповістив ватаг. — Ми завітали до вас, щоб завіншувати оселю та її господарів з Різдвом Христовим та з Новим роком!

— Дякуємо за увагу, — відказали мама й тато і низько вклонилися.

Ватаг непомітно змахнув рукою, і дуже багатоголосся заповнило хату розлогою мелодією:

Прийшли щедрувати до вашої хати.

Щедрий вечір, добрий вечір!

Тут живе господар — багатства володар.

Щедрий вечір, добрий вечір!

А його багатство — золоті руки.

Щедрий вечір, добрий вечір!

А його потіха — хороші діти.

Щедрий вечір, добрий вечір!

Ватага під супровід пісні полишила нашу оселю. На душі було водночас радісно і сумно.

Повечерявши дванадцятьма стравами, я ліг спочивати. Однак сон довго не приходив до мене. Які гарні, думалося мені, в нас народні звичаї. Жити б їм та й жити!

Щедрий вечір, добрий вечір,

Добрим людям на здоров'я!